

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A KEY FACTOR OF SOCIALIZATION OF THE ECONOMY

Ступнікер Г.Л.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Стаття присвячена дослідженню сутності корпоративної соціальної відповідальності та її впливу на активізацію соціальної складової у формуванні стратегічних пріоритетів діяльності вітчизняних промислових підприємств. Визначено, що необхідність посилення стимулюючої функції держави є ключовим аспектом в активізації корпоративної відповідальності підприємств перед суспільством.

Ключові слова: корпорації, промисловість, стратегічний розвиток, економічна політика, соціальна політика, соціальна відповідальність.

Статья посвящена исследованию сущности корпоративной социальной ответственности и ее влияния на активизацию социальной составляющей в формировании стратегических приоритетов деятельности отечественных промышленных предприятий. Определено, что необходимость усиления стимулирующей функции государства является ключевым аспектом в активизации корпоративной ответственности предприятий перед обществом.

Ключевые слова: корпорации, промышленность, стратегическое развитие, экономическая политика, социальная политика, социальная ответственность.

The article is devoted to the study of the essence of corporate social responsibility and its influence on activation of a social component in the formation of strategic priorities of activities of domestic industrial enterprises. It is determined that the necessity to strengthen a motivation function of the state is a key aspect in activation of corporate social responsibility of enterprises.

Keywords: corporations, industry, strategic development, economic policy, social policy, social responsibility.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки одним з ключових аспектів економічної політики держави має бути сприяння активізації соціальної складової стратегічного розвитку бізнес-структур. На нашу думку, саме держава має стимулювати великі корпоративні об'єднання промислового сектору національної економіки до впровадження в систему їхніх стратегічних пріоритетів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). При цьому протягом останнього десятиліття найбільш пріоритетним напрямом розвитку бізнесу, а особливо, великого, є формування етичної поведінки із певними зацікавленими групами впливу, яка визначається поняттям «КСВ».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість наукових кіл цією тематикою обумовлена як зовнішніми чинниками (глобалізація економічних процесів, інтеграція вітчизняної економіки у європейську спільноту), так і внутрішніми (необхідність постійної адаптації та удосконалення системи управління підпри-

ємством). У своїх дослідженнях Л.В. Лазоренко вказує на те, що для підвищення своєї конкурентоздатності підприємству необхідно ретельно проаналізувати систему соціальної спрямованості по відношенню як до своїх працівників, так і до споживачів своєї продукції та інших зацікавлених сторін [1]. О.М. Серікова пов'язує можливість мінімізації негативних соціальних наслідків сучасної економічної кризи внаслідок активного впровадження в діяльність вітчизняних компаній засад корпоративної соціальної відповідальності, ключовим структурним елементом якої є відповідальність перед суспільством та персоналом. При цьому досить суттєвим, на нашу думку, є наголошення автором на сутності корпоративної соціальної відповідальності як «відповідальності тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають». Отже, КСВ можна визнати інструментом, що «заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності ком-

панії на споживачів, стейкохолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності». КСВ визнається як концепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із заінтересованими сторонами на добровільній основі. Особливої актуальності у цій сфері набуває принцип «потрійного критерію», що містить у собі розширення меж звітності організацій та додавання соціальних і екологічних аспектів до фінансових показників діяльності [2].

За умов докорінних змін в матеріальних засадах виробництва і формування нового типу соціально-економічних відносин також досить цікавою є позиція стосовно поєднання проблеми підтримки соціального компромісу в суспільстві та КСВ, оскільки остання визнається одним із суттєвих механізмів соціального контролю та створення умов для збалансування особистих, колективних і суспільних інтересів [3]. З цією метою в Україні ведеться активна діяльність на інформаційному та організаційному рівнях щодо впровадження принципів соціально відповідального бізнесу, зокрема дотримання його міжнародних стандартів. Водночас суттєвою проблемою є необхідність формування державних механізмів стимулювання системного вдосконалення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання та державної підтримки суб'єктів господарювання, які розробляють і реалізують власні стратегії соціальної відповідальності, оприлюднюють нефінансову звітність.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Отже, мета статті полягає у висвітленні основних чинників, що впливають на соціалізацію економічних процесів шляхом посилення корпоративної соціальної відповідальності підприємств промислових галузей вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведені дослідження дають змогу дійти до думки, що одним зі шляхів становлення соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні є співпраця державних органів, громадських організацій та представників бізнесу. За визначенням Європейської Комісії, корпоративна соціальна відповідальність – це «відповідальність підприємств за свій вплив на суспільство». Виходячи з цього, слід сказати, що впровадження КСВ в стратегічну діяльність вітчизняних промислових підприємств можливо насамперед за умови досягнення стійкого розвитку самостійних і відповідальних компаній, що відповідає їх довгостроковим інтересам, сприяє досягненню соціальної безпеки, збереженню навколишнього середовища, дотриманню прав людини.

Важливим аспектом реалізації корпоративної соціальної відповідальності в Україні є можливість зменшення адміністративного впливу державних органів на виробничо-господарську діяльність компанії, оскільки надмірна регла-

ментація такої діяльності позбавляє підприємства, що інтегрують в стратегію свого розвитку принципи КСВ, духу добровільності, соціальної спрямованості його діяльності. Отже, політика соціальної відповідальності має бути розроблена і впроваджена в результаті соціального діалогу, а ключова роль в цьому процесі належить саме злагодженим діям держави у співпраці з роботодавцями.

В сучасній зарубіжній практиці державного регулювання підприємництва впроваджується «SMI-test», що є інструментом, за допомогою якого можна розрахувати витрати бізнесу від впливу державного регулювання, що руйнує або стримує бізнес. Запровадження обов'язковості здійснення регуляторними органами «cost-benefit analysis» (оцінки витрат та економічних вигод) та «SMI-test» дасть змогу значно підвищити якість регуляторного рішення та забезпечить імплементацію національного регуляторного законодавства до норм Європейського законодавства.

Визначаючи ключові аспекти розвитку соціальної корпоративної відповідальності в Україні, варто звернути увагу на діяльність Центру «Розвиток соціальної корпоративної відповідальності (КСВ)» (далі – Центр).

Мета діяльності Центру – впровадження соціальної відповідальності задля системних і якісних змін в Україні. Для цього Центр працює над такими пріоритетними напрямками: КСВ в кризові часи, розвиток освіти, соціальна відповідальність державних органів влади і просування України закордоном [5].

Центром сформовано такі висновки щодо впровадження КСВ:

- конкурентоспроможність окремих підприємств приводить до конкурентоспроможності окремих галузей та країни загалом;
- інвестори все більш схильні розглядати соціальну та екологічну оцінку компанії як спосіб зменшення інвестиційних ризиків;
- кількість компаній, що впроваджують КСВ, суттєво зростає після прийняття національної політики з КСВ.

Центр «Розвиток КСВ» також реалізував ініціативу «Підприємство 2020: роль бізнесу в суспільстві», що мала на меті узагальнення досвіду стратегічного планування найуспішніших компаній України і розробку такої національної моделі співпраці бізнесу та суспільства, де компанії намагатимуться брати до уваги соціальні та екологічні питання в своїх бізнес-стратегіях.

Центр є провідною незалежною експертною організацією з КСВ в Україні, що об'єднує 38 компаній в Україні, членом Правління Глобального договору ООН (2010-2013 рр.), національним партнером CSR Europe (Брюссель) і Всесвітньої бізнес-ради зі сталого розвитку (WBCSD, Женева). Центр надає консультації з питань розробки стратегії, програм та комунікацій з КСВ, проведення моніторингу та оцінки

ефективності проектів, підготовки і верифікації нефінансової звітності.

Правила, застосовані в традиційних системах фінансового і бухгалтерського обліку, є досить консервативними, а в процесі розвитку економічних відносин практично не змінюються. Але методи економічних оцінок і вимірювань, що базуються на сталих принципах бухгалтерського обліку, поступово втрачають свою актуальність в умовах сучасного розвитку економіки.

У зв'язку з цим важливим аспектом у соціалізації економічної стратегії промислових корпорацій є, на нашу думку, розробка організаційно-інформаційного забезпечення процесу управління інтелектуальним капіталом (ІК) підприємств, що полягає у формалізації обліку його складових (інтелектуальних активів, людського капіталу та ділової репутації, зв'язків, конкурентних переваг) в рамках складання управлінського аналітичного балансу. Застосування такої форми управлінської звітності дає змогу вирішити проблему кількісної оцінки інтелектуальних активів, на основі якої проводиться їх облік на рівні з матеріальними (фізичними та фінансовими) активами підприємства.

Багато елементів ІК, що використовуються на підприємстві, є неідентифікованими і взагалі не відображаються в бухгалтерських балансах, наприклад, зв'язки зі споживачами, кваліфікація персоналу, бази знань. При цьому варто зазначити, що облік інтелектуальних активів завжди був проблемною сферою облікової методології, проте, коли вони становили порівняно невелику частку вартості суб'єкта господарювання, проблема традиційного відображення в обліковій системі цього виду активів була не такою гострою.

Таким чином, нівелювати вказані протиріччя може Звіт про ІК, що є додатком до традиційних основних форм бухгалтерської і фінансової звітності. Він може мати два різновиди: для внутрішнього користування (власники, керівники) – докладний, для зовнішнього (інвестори, держава) – скорочена форма. Застосування альтернативних методів обліку в міжнародній практиці відбувається шляхом складання так званої пояснювальної записки до фінансової

звітності. Так, досить поширеними серед зарубіжних фірм є Звіти про інтелектуальний капітал (Intellectual Capital Accounts, ICA), що є доповненням до традиційних бухгалтерських звітів. Але недоліками ICA є його суто теоретична спрямованість і відсутність формалізованих економічних показників, що обмежує можливість щодо прийняття управлінських рішень [6].

Отже, через те, що стандартні методи обліку не дають змогу враховувати фактори, пов'язані з використанням інтелектуальних ресурсів підприємства, переосмислення чинних стандартів і доповнення їх новими дадуть змогу мінімізувати фундаментальні протиріччя між традиційною методологією обліку і особливостями сучасної економіки, що має інформаційно-інтелектуальне спрямування.

Висновки. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності сприятиме інтеграції України до європейського економічного і соціального простору та поступової інтеграції до Європейського Союзу. Приймаючи національну політику з КСВ, Україна надасть мотиваційні стимули українським компаніям до розвитку КСВ, підтримуючи конкурентоспроможність українського виробника на глобальних ринках.

Таким чином, КСВ в сучасних умовах функціонування вітчизняної економіки має стати рушійною силою соціальних інновацій, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості країни на міжнародному рівні. При цьому значна кількість компаній матиме кращу репутацію, буде створювати вищу додану вартість і отримувати більш високий прибуток, а отже, формувати та реалізовувати свій інтелектуальний капітал.

Водночас ігнорування державою теми КСВ, неприйняття або неправильне розуміння цього питання можуть призвести до збільшення фіскального навантаження на підприємства та втрати конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і країни загалом. Отже, розглядаючи оптимістичний сценарій розвитку вітчизняної економіки, варто сподіватися, що завдяки реалізації стратегії підвищення соціальної відповідальності бізнесу українські компанії промислового сектору можуть сприяти підвищенню рівня соціалізації вітчизняної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лазоренко Л.В. Оцінка соціальної відповідальності компанії «МТС Україна» / Л.В. Лазоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/6_2017/10.pdf
2. Серікова О.М. Напрями збереження трудового потенціалу підприємств в умовах кризи за принципами корпоративної соціальної відповідальності / О.М. Серікова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/6_2017/14.pdf
3. Соціальна відповідальність підприємства та її міжнародні стандарти / [І.І. Топішко, Н.П. Топішко, Т.І. Галецька] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/6_2017/15.pdf
4. Марущак Н.В. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні в контексті світового досвіду / Н.В. Марущак // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – № 138 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/marushchak-n-corporate-social-responsibility-in-ukraine-in-the-world-experienc_19584.pdf

5. Офіційний сайт Центру «Розвиток соціальної корпоративної відповідальності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org>
6. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspp.org.ua/media/%20КСВ+.doc>
7. The Danish Trade and Industry Development Council. Intellectual Capital Accounts. Reporting and managing intellectual capital [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/16/50/1948022.pdf>